METODE ȘI TEHNICI DE EDUCAȚIE FORMALĂ ȘI NON-FORMALĂ A TINERILOR ÎN BISERICĂ

Gabriel Sorescu*

Abstract: *The Church youth mission involves both their calling from God ,but also educating them in the spirit of the Orthodox faith. In this regard the Church undertakes an extensive work with formal and non formal methods and techniques. Successful action of religious education and training of young people today depends on many factors: the knowledge about young people, applying discerning methods by those in charge of education, the availability of the missionaries, the existence of interested people, a receptive Christian community etc. The present study aims to highlight some of formal and non formal methods and techniques applied in missionary pastoral work with young people in the Church. There are presented advantages and disadvantages of each method and techniques. It also made a brief presentation of the types of young with whom a priest meets in his pastoral activity. All together form a huge part of the action taken by the Church in educating its young members. But this approach allows us to shape the present and future generation of our Orthodox Church.*

Keywords: *mission, methods and techniques of education, receptive Christian community.*

Transformările prin care societatea noastră a trecut și încă trece sunt deosebite. Evenimentele din 1989, apoi integrarea europeană din 2007, au găsit România nepregătită pentru multe provocări, inclusiv în plan religios. Factori economici, culturali, politici, sociali afectează viața de zi cu zi a românului, indiferent din ce categorie socială ar face parte. Dacă cei în vârstă au înțeles și se acomodează unei vieți în care se luptă pentru medicamente și rețete compensate, dacă adulții trăiesc cu nesiguranța serviciului, cu

* PhD Candidate, Faculty of Orthodox Theology, at University of Craiova, Romania.

zbaterea zilnică pentru procurarea celor necesare, tinerii deschid ochii într-o lume ce se schimbă, se transformă mai repede decât topul melodiilor pe care le-au ascultat până mai ieri.

De fapt cei mai afectați sunt tinerii. Familia, școala și credința acestora sunt afectate de o criză a valorilor. Ceea ce se observă este faptul că tentația străzii, a mondenității, a modernității „fără limite”, a *trăirii clipei* fără Dumnezeu, fără Biserică, fără legi constrictive, abundă și tind să sufoce capacitatea de discernământ a tinerilor noștri.

Există mai multe elemente ce descriu situația tineretului român de azi. Ne gândim la factori de natură socio-economică: familia, societatea, în general, dar și la factori de natură spirituală, factori religioși.

Familia trece printr-o criză de structură: tot mai mulți părinți preferă, cu riscul de a lăsa copiii fără ajutorul lor direct, să plece în alte țări europene pentru un trai mai bun. Rămași acasă, copiii devin în câțiva ani tineri crescuți fără sprijinul și educația părinților lor. Mai mult,

„familia rurală tradițională cu unitatea ei patriarhală (...) devine la oraș *nucleară*, cu un mic număr de copii și părinți (unul sau cel mult doi). Lipsa unui acoperiș, chiriile ridicate, creșterea cheltuielilor casei absorb timpul vieții în dauna căutărilor duhovnicești. Frecvente sunt și divorțurile din cauza lipsei unor baze solide, cu triste consecințe asupra dezvoltării copiilor”¹

care devin în scurt timp tineri și adulți debusolați.

Relația între structurile tradiționale ale societății românești, Școală, Biserică, Familie, este afectată și aproape desființată. Părinții de multe ori nu cunosc unde învață copilul lor și nici cum se numește dirigintele. Cu atât mai puțin numele preotului de a cărui parohie aparține familia lui, sau ce fel de programe de tineret se dezvoltă – dacă se dezvoltă – la biserica din cartier.

Părintele Teofil Tia este de părere că:

¹ Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, Sibiu, Edit. Deisis, 2004, p. 121.

„putem vorbi și de un *faliment al instituțiilor educative tradiționale*. În familie, educația este delegată altor agenții, mai mult sau mai puțin specializate. Școala se rezumă doar la rolul de instituție ce oferă instrucție intelectuală, uitând de rolul ei în formarea identității personale a tinerilor. Parohia, în afara nevoilor și problemelor, nu propune tinerilor itinerarii atractive și convingătoare.”²

La vârsta adolescenței există o receptivitate maximă pentru noțiunile etice și religioase. Din păcate, la această vârstă tinerii sunt ușor influențabili nu numai în bine, ci și în rău. Iar acest lucru îl vedem și din faptul că în viața Bisericii noastre sunt implicați puțini tineri.

Acest lucru este surprins de Înaltpreasfințitul Mitropolit Teofan care spunea: „tinerii din România începutului celui de-al treilea mileniu au *diferite atitudini față de Biserică*. Pentru unii tineri, din păcate puțini la număr, apropierea de Biserică este trăită ca o necesitate a unei vieți autentice. (...) Majoritatea tinerilor însă, nu au o viață religioasă în adevăratul sens al cuvântului.”³

Anumite probleme ale tinerilor fac necesară și prioritară problema educației lor din punct de vedere religios. Tinerii sunt victime ale propriilor vicii, patimi (libertinaj sexual, relații înainte de căsătorie, concubinaj, avorturi – din 1989 până în prezent⁴ în România s-au înregistrat peste 7 milioane de avorturi – alcool, fumat, droguri – în București unul din trei tineri a experimentat droguri, iar în marile licee a apărut „moda” de a fuma marijuana – amintim apoi de violență, vagabondaj etc.). Ziarele și televiziunea prezintă zilnic

² Arhim. Teofil Tia, „Elemente de pastorală misionară pentru o societate post-ideologică”, Alba Iulia, Edit.it. Reîntregirea, 2003, p. 375.

³ Teofan Savu, Mitropolitul Olteniei, *Tinerii, prioritate misionară a Bisericii*, în „Biserica în misiune, Patriarhia Română la ceas aniversar, 120 de ani de autocefalie 1885-2005; 80 de ani de patriarhat 1925-2005”, volum tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, București, Edit.it. IBM, 2005, p. 413.

⁴ Din perioada 1990 – 2008. Până în prezent numărul avorturilor este mult mai mare. Cf. <http://roncea.ro/2010/03/09/cati-copii-au-fost-ucisi-dupa-1990-in-romania-7-259-596-info-provita-bucuresti/>

știri despre astfel de lucruri, iar noi le întâlnim pe viu în comunități, în școli și în parohiile noastre.

Tinerii sunt afectați de o serie de *influențe negative* specifice societății contemporane. Sfântul Paisie Aghioritul spune că „mulți sfinți și-ar fi dorit să trăiască în vremurile de astăzi pentru a se nevoi”,⁵ evidențiind condițiile grele ale vremurilor contemporane. Pentru tinerii noștri neinițiați în viața duhovnicească, aceste influențe sunt însă de multe ori devastatoare, fie că este vorba de grupurile cu care se asociază, fie de încurajarea unor stiluri de viață păcătoase prin chiar legile statului (legalizarea prostituției, a homosexualității, educația sexuală în școli, planing-ul familial), fie de mass-media și de internet.

Dincolo de acestea, observăm dezvoltarea unui spirit anticlericalist. Manipulați de spirite neliniștite, tinerii de azi se asociază și par dornici să-și ucidă dumnezeii. Cazul Colectiv arată că, fără o ghidare spirituală sănătoasă, tinerii sunt o masă de manevră.

Familia, școala, societatea în general au devenit incapabile să mai ofere modele viabile. Conflictul apare în momentul când tânărul realizează că în societatea în care trăiește valorile s-au inversat. Unii refuză să se implice în activitatea școlară pe motiv că mulți dintre colegi, care au bani și părinți sus-puși social sau politic, obțin, fără să învețe, note mai bune și au mai mari șanse să reușească în viață cu relațiile sau prin metode ilegale⁶.

Printre problemele care afectează familia și tinerii, ca membri ai familiei, Părintele Teofil Tia amintește de distrugerea progresivă a ruralului prin urbanizare, de mobilitatea geografică și ocupațională ce afectează familiile și individul în orașele noastre, precum și de pragmatism și profanitate. Tinerii trăiesc într-un mediu lipsit de

⁵ Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, Edit.it. Chilia „Buna Vestire”, 2000, p. 126.

⁶ La o conferință susținută în Craiova, un participant a oferit un raport în urma unui *foto-voices* la care au participat un număr de tineri. Un tânăr și-a ales ca imagine reprezentativă un BMW de ultimă generație. La comentariu, el a spus că simte că această mașină îl definește, o vrea, deși nu crede că doar prin muncă cinstită va reuși să o obțină.

reper. De aici, lipsa de implicare ce determină o alienare a atitudinii lor față de viață. „Tineretul de azi trăiește din multe puncte de vedere o *suspendare în prezent*. Mulți tineri preferă să-și privească propriul viitor ca rezultatul unor circumstanțe externe și inevitabile, ale căror dinamici interioare scapă posibilităților lor individuale de orientare, de control și de intervenție”⁷. Acest fapt oferă o explicație pentru refugiul lor în falsele credințe: superstiții, destine, ghicit, horoscop etc.

Ca urmare a lipsei de modele, precum și a influențelor nocive de care aminteam, o parte din tineri au un **sistem de valori** (bani, putere, egoism etc.) total diferit de cel propus de către Biserică, își întrebuințează timpul liber într-un mod nociv, greșit (discotecă, bar, chefuri, beții etc.), caută să se realizeze profesional în afara țării⁸ sau prim metode ilegale, iar de aici rezultă lipsa responsabilizării lor sociale.

Amintim un alt aspect: integrarea europeană. Părintele Gheorghios Metallinos, subliniind specificul ortodox răsăritean – în care ne includem și noi, românii ortodocși – afirmă ca o problemă din ce în ce mai acută este „europenizarea omului”, transformarea lui din ce în ce mai mult în *homo economicus*, în sensul convertirii lui într-o perspectivă materialistă, neduhovnicească. Recunoaștem la tinerii de azi o tendință din ce în ce mai crescândă spre acest model al *omului european*⁹.

Școala pare să nu fie străină de această transformare a tinerilor noștri. De fapt, „deseori ei sunt inundați cu teorii agnostice și materialiste. Ei pleacă de la orele de curs cu o singură convingere: că adevărul este relativ, iar virtuțile imposibile și nefolositoare”¹⁰. De aici, se ajunge la îndoială și relativism.

⁷ Arhim. Teofil Tia, *op. cit.*, p. 370.

⁸ Din totalul – oficial de 2.3 milioane de emigranți români, 18 procente sunt cu studii superioare. Cf. <http://www.buzznews.ro/143417-record-sumbru-romania-are-cei-mai-multi-emigranti-cu-studii-superioare-cati-au-plecat-in-ultimii-25-de-ani/>.

⁹ Gheorghios D. Metallinos, *op. cit.*, p. 126.

¹⁰ Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, București, Edit. Sophia, 2001, p. 98-99.

Nici **parohia** nu reușește să își îndeplinească întru totul rolul. Dacă familia este celula de bază a societății, parohia este unitatea de bază a Bisericii. Comunitățile rurale trăiesc o dezagregare fără precedent: numărul decedaților este de câteva ori mai mare decât al celor ce se nasc, iar tinerii și adulții pleacă din țară pentru o bucată de pâine. Urbanizarea a atras și va atrage și mai mult după sine transformări și din punct de vedere al structurii de formă și de fond a parohiei. Numărul foarte mare de familii arundate unor parohii de la oraș, face imposibilă păstoriarea cu eficiență a enoriașilor. Un alt aspect este dezagregarea unității parohiale. Există parohii unde rolul laicilor este minimizat astfel încât nu putem vorbi nici măcar de existența consiliului parohial sau a comitetului parohial, cu atât mai puțin de implicarea tinerilor în structuri misionare.

Din punct de vedere religios, nu de puține ori se întâmplă ca tinerii să constate o scădere a interesului față de Biserică la părinții lor, la bunicii lor, la vecinii lor, care au, în unele cazuri, reacții de dezaprobare atunci când tânărul se apropie de Dumnezeu și de Biserică. Tinerii nu au un model de urmat în familie, în școală sau în societate. Este normal deci ca și la ei să se observe, să se transmită același dezinteres.

Aici suntem datori să amintim, printre cauzele ce au determinat această stare a lucrurilor, și aceea a educației comuniste. Aceasta s-a impus, din păcate, pe două planuri: laical și clerical.

Din perspectiva laicilor, tinerii de azi care doresc să se implice în viața Bisericii duc un stil de viață pe care părinții lor, după 50 de ani de comunism, nu-l mai cunosc sau nu îl cunosc deloc. Generația adulților de astăzi, născuți și crescuți în epoca ateistă, nu posedă o cultură religioasă. De multe ori părinții tind să oprească inițiativele copiilor lor de implicare în viața Bisericii. Motivațiile lor scot în evidență exact necunoașterea: „Ce cauți la biserică? Acolo se duc doar moșii și babele.”, „Ce-ți dă ție Dumnezeu?”, „Nu cumva vrei să te călugărești?”.

Din punct de vedere clerical, situația este determinată de faptul că, dacă Biserica înainte de 1945 era implicată în toate structurile educaționale, în perioada comunistă a fost nevoită să-și restrângă la minim activitatea misionară, rezultând comunități

închise¹¹. Aceasta s-a redus la o misiune *intra muros*, care este o formă minimă de misiune internă. Revoluția din 1989 și deschiderea generată de aceasta, a găsit Biserica nepregătită pentru a prelua vechile structuri misionare. Cu toate că religia se predă în școli, cu toate că în unitățile bugetare avem asistență religioasă, mulți preoți privesc puțin ciudat tinerii care, într-un număr din ce în ce mai mare, intră pe ușile bisericilor lor cerând sfat sau spovedanie.

Problemele cu care tinerii se confruntă în mediul lor cultural „subteran”, ascuns vederii noastre, a celor din Biserică, pun în situație dificilă pe unii preoți care a fost școliți și educați în perioada când aceste probleme, fie nu existau, fie era interzis ca ele să fie abordate. Amintim apoi despre opinii ale anumitor clerici, spuse pe la colțuri, cum că atenția acordată tinerilor care calcă pragul bisericii ar fi „pierdere de timp” și că „nu aduce niciun câștig”, sau că acțiunile care-i vizează pe tineri ar semăna a sectarism și ar fi, chipurile, împotriva modului de misiune practicat de către Sfinții Părinți. Toate acestea nu fac decât să paralizeze inițiativele, uneori timide și rare, ale preoților care găsesc în rândul tinerilor un mediu de misiune propice.

Există însă oameni care văd misiunea Bisericii cu tinerii și pastorația acestora ca de actualitate stringentă. Iată ce spune în acest sens Mitropolitul Teofan: „Evocarea faptului că tineretul este și trebuie să constituie prioritatea misionară a Bisericii nu are nevoie de prea multe argumente. Acest adevăr este aplicabil în orice instituție, în orice comunitate umană și cu atât mai mult în Biserică”¹².

Patriarhul Daniel, în acest sens, a precizat faptul că „este necesară o lucrare pastorală a Bisericii, mai intensă și mai vastă, de sfătuire a tinerilor care urmează să se căsătorească, precum și a familiilor tinere”¹³. Și acesta este doar un aspect al edificiului care se cere consolidat. În alt context, Părintele Patriarh a afirmat:

¹¹ Anastasie, Arhiepiscop al Tiranei și al întregii Albanii, *Misiune pe urmele lui Hristos*, Sibiu, Edit. Andreiana, 2013, p. 49.

¹² Teofan Savu, Mitropolitul Olteniei, *Tinerii*, ..., p. 413.

¹³ Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Familia creștină – „Biserica de acasă*, în „Familia creștină azi”, Iași, Edit. Trinitas, 1995, p. 6.

„cooperarea dintre Biserică-Școală-Familie se va intensifica prin activități și proiecte concrete, cu scopul unei bune desfășurări a actului educațional. În cadrul acestui proces, părinții elevilor, profesorii de religie și preoții din parohii trebuie să coopereze și să urmărească același țel: educarea și formarea copiilor pentru viață și pentru societate, dar și pentru Împărăția lui Dumnezeu, adică pentru a trăi cu demnitate în familie și în societate, dar și în lumina iubirii eterne a lui Dumnezeu”¹⁴.

Misiunea Bisericii în rândul tinerilor presupune atât chemarea lor la Dumnezeu, cât și educarea lor în spiritul credinței ortodoxe. În acest sens, Biserica întreprinde o amplă activitate de educare prin școli, seminarii liceale, facultăți de teologie și parohii.

Faptul că anul 2016 a fost declarat Anul omagial al educației religioase a tineretului creștin ortodox, este un motiv să sperăm că misiunea cu tinerii va avea un trend ascendent cu efecte benefice.

Iată de ce este necesară educația tinerilor în spiritul credinței creștin-ortodoxe românești. Și cred că cea mai bună sugestie, referitor la metoda de a-i atrage și a-i educa pe tineri, indiferent că e formal sau non-formal, clasic sau modern, ne-a sugerat-o Sfântul Apostol Pavel:

„Cu iudeii am fost ca un iudeu, ca să dobândesc pe iudei; cu cei de sub lege, ca unul de sub lege, deși eu nu sunt sub lege, ca să dobândesc pe cei de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără lege, deși nu sunt fără Legea lui Dumnezeu, ci având Legea lui Hristos, ca să dobândesc pe cei ce n-au Legea; cu cei slabi m-am făcut slab, ca pe cei slabi să-i dobândesc; tuturor toate m-am făcut, ca, în orice chip, să măntuiesc pe unii” (I Cor. 9, 20-22).

¹⁴ Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Cooperarea dintre parohie și școală în contextul misiunii Bisericii și al responsabilității pentru generațiile viitoare”, în *Relația dintre parohie și Școală în viața și misiunea Bisericii din contextul actual*, Volum coordonat de Adrian Lemeni și Pr. David Pestroiu, București, Edit. Basilica, 2015, p. 16.

I. Metode formale și non-formale de educație a tinerilor în Biserică

Orice acțiune întreprinsă de om este posibilă datorită aplicării unor căi de rezolvare și a unor mijloace specifice. Dicționarul Explicativ al Limbii Române definește metoda ca fiind un „procedeu sau ansamblu de procedee folosite în realizarea unui scop”¹⁵. Așadar, metoda este calea prin care ne atingem obiectivele. Din perspectiva profesorilor, „metoda didactică este un plan de acțiune conceput pentru transmiterea cunoștințelor și formarea competențelor specifice”¹⁶.

Metodele non-formale sunt numite așa datorită faptului că ele depășesc cadrul formal dat de mediul sau regulile unei discuții (de obicei școala sau biserica). Noutatea – și de aici eficiența lor – constă în aceea că pot fi aplicate oriunde și ori de câte ori se oferă ocazia. Sunt interactive¹⁷, adică presupun implicarea, atât a educatorului creștin – preot sau misionar laic –, cât și a celui educat, și sunt apanajul unei misiuni *extra muros*, fiind de aceea întâlnite la cei care activează mai mult în afara bisericii.

Dintre metodele de educare religioasă a tinerilor amintim: prelegerea, conversația, povestirea, lectura, discuția colectivă, problematizarea, explicația, simularea, cuvântul cheie, demonstrația, exercițiul, activitatea practică și lucrul în grup.

1. Prelegerea sau conferința este metoda în care un ca moderator (preot sau tânăr responsabil) prezintă tema pregătită dinainte în fața întregului grup¹⁸. Prelegerea are avantajul că expune o temă deja pregătită, argumentată. Dezavantajele acestei metode se referă la monotonia provocată de un singur vorbitor și lipsa de

¹⁵ *Dicționar Explicativ al Limbii Române*, ed. a II a, București, Edit. Univers Enciclopedic, 1996, p. 626.

¹⁶ Mihai Diaconu; Prof.univ.dr. Ioan Jinga coordonatori, *Pedagogie*, București, Edit. ASE, 2004, p. 256.

¹⁷ În *Programa catehetică pentru parohii*, sunt prezentate 16 metode interactive de prezentare a conținuturilor și 11 metode de evaluare a activităților de educare a tinerilor creștini, Iași, Edit. Doxologia, 2006, p. 25-36.

¹⁸ Fundația LIFE, *Dezvoltarea aptitudinilor..*, în Pachetul., (CD) p. 220.

intervenție a auditorilor în decursul expunerii. Aceștia nu pot interveni să își spună părerea „la cald”, ci eventual la final, după ce s-au tras concluziile.

2. Conversația este un dialog ce are loc între educator, moderator și tineri, prin care se stimulează și se dirijează educarea acestora¹⁹. Poate fi de două feluri: *conversație euristică* și *conversație catehetică*.

Conversația euristică presupune o succesiune de întrebări adresate de către moderator în alternanță cu răspunsurile date de către tineri, prin care se urmărește realizarea unor asociații între informațiile pe care aceștia le dețin, astfel încât să ajungă la descoperirea unor date noi.

Conversația catehetică este binecunoscută de către absolvenții de seminarii și facultăți de teologie, fiind structura unei cateheze. Ea presupune expunerea temei sub forma unor întrebări și răspunsuri, după o structură logico-psihologică prestabilită, care include următoarele etape: pregătirea apercetivă, anunțarea temei, tratarea temei, recapitularea, asocierea, generalizarea și aplicarea²⁰.

Avantajele acestei metode sunt date de interacțiunea dintre vorbitor și auditori. Dezavantajele se referă în special la concentrarea pe un subiect dat și eventual la lipsa de interes a auditorilor care conduce la lipsa de dialog.

Ca o formă particulară de conversație avem **metoda punte**. Acesta presupune ca moderatorul să dezvolte o discuție aparent întâmplătoare cu tinerii, pornind de la un subiect important pentru unul sau mai mulți dintre ei. Prin întrebări bine gândite, preotul sau moderatorul conduce discuția spre subiectul care dorește să fie discutat de fapt, plecând de la ceva aparent banal.

3. Povestirea este metoda în care moderatorul prezintă întâmplări reale, file, fragmente de opere literare. Poate fi folosită în orice moment al activității, având rolul de a sensibiliza auditoriul și

¹⁹ Ioan Nicola, *Tratat de pedagogie școlară*, București, Edit. Aramis, 2003, p. 378.

²⁰ Pr. Vasile Gordon, *Introducere în catehetica ortodoxă*, București, Edit. Sophia, 2004, p. 121-123.

de a-l face mai receptiv la un anumit subiect, de a ilustra concret anumite informații pur teoretice. Se folosește mai rar singură, fiind mai degrabă apanajul unei argumentări.

4. Lectura. Tinerii pot lectura în grup sau individual fragmente din Sfânta Scriptură, din Viețile Sfinților, din Catehismul Bisericii Ortodoxe, sau din alte cărți moralizatoare. Lectura poate fi folosită ca punct de plecare pentru dezbaterăa unei teme, poate avea ca scop înțelegerea unui text sau ilustrarea unei învățăături creștine. Un mod incitant de utilizare a acestei metode este aplicare tehnicii cuvântului cheie.

5. Discuția colectivă „se prezintă ca un schimb reciproc, organizat și constructiv de informații, impresii, păreri, aprecieri critice, propuneri, axat în jurul unui subiect luat în studiu, al examinării unui exemplu, al unui fapt”²¹. Este folosită mai mult cu ocazia vizitelor pastorale sau după încheierea unui eveniment când încă se stă de vorbă pe marginea subiectului.

6. Problematizarea constă în crearea unor stări aparent conflictuale, contradictorii, prin confruntarea dintre experiența anterioară a tinerilor tăi cu un element de noutate în fața căruia datele vechi se dovedesc insuficiente. Se creează astfel o situație problemă la care tinerii trebuie să propună soluții.

7. Explicația constă în dezvoltarea unor date noi pe baza unei argumentații. Se enunță o definiție, o regulă, un principiu sau se prezintă un fenomen, o situație, iar apoi se analizează exemple și argumente.

8. Metoda simulării (jocul de rol) presupune să fie prezentat subiectul de dezbătut sub forma unei dramatizări. Pentru aceasta este nevoie de voluntari care să joace diferite roluri: pozitive și negative etc. Se pot conferi roluri de „observatori” celorlalți care să urmărească atent un personaj sau o situație apoi să discute despre acestea. Se pot simula fenomene, activități, situații, fapte. Aici includem jocurile și învățarea prin dramatizare. Această metodă ajută tinerii să conștientizeze anumite soluții la probleme, să evalueze atitudini, deprinderi, informații, să se instruiască în anumite domenii.

²¹ Ioan Cerghit ș.a., *Didactica*, 1994, p. 85.

Jucarea unui rol urmărește realizarea anumitor scopuri. Moderatorul explică rolurile personajelor și, dacă este necesar, timpul și locul unde se desfășoară acțiunea.

Este indicat să se permită „actorilor” să evolueze dincolo de rol. Pentru o mai mare implicare a celorlalți membrii ai grupului se pot delega sarcini de „observatori”. După joc, moderatorul va rezerva timp pentru procesarea informației. Discuția „de după” este bine să-i implice pe toți participanții.

Exemple de întrebări:

- Cum au jucat „actorii”?
- În ce măsură și-a atins piesa scopul anunțat?
- Ce idei noi am aflat din acest joc de rol?
- Ce ați învățat din ceea ce s-a prezentat?
- Cum aplicăm cele învățate?

9. Cuvântul cheie²² presupune ca cineva din grupul de tineri să citească un text din Sfânta Scriptură, timp în care ceilalți ascultă cu atenție și își aleg, fiecare, un cuvânt cheie care le-a plăcut. După ce toți tinerii prezintă ce au ales, se citește iar textul (preferabil de către altcineva), fiind rugați să privească textul prin prisma cuvântului cheie ales de către ei.

După un moment de reflecție, tinerii sunt rugați să interpreteze pe rând textul. În final, tinerilor li se va adresa întrebarea: „Ce sens dă vieții tale cuvântul ales?”. Textul este citit a treia oară de către un alt tânăr, apoi fiecare își prezintă răspunsul. Ca un ultim punct, preotul prezintă concluzia generală, evidențiind învățătura de bază relevată de textul citit.

10. Demonstrația constă în prezentarea unor obiecte, acțiuni sau reproduceri ale acestora în scopul dobândirii de informații despre acestea. Concret, poate fi demonstrat un comportament sau un mod de a acționa, pot fi prezentate imagini, hărți, planșe, diapozitive,

²² Pr. Daniel Bulai, *op. cit.*, p. 99-100.

filme despre realități care nu pot fi studiate de către tineri nemijlocit, „pe viu”.

11. Exercițiul este metoda care constă în „efectuarea conștientă și repetată a unor acțiuni în scopul formării de priceperi și deprinderi practice și intelectuale, dezvoltării unor capacități și aptitudini, consolidării cunoștințelor dobândite”²³. Tinerilor li se prezintă structura și scopul exercițiului, li se explică și demonstrează în prealabil și se creează o situație de exersare cât mai variată. De exemplu, rugăciunea, închinarea sau învățarea unor cântări bisericești.

12. Activitățile practice sau Atelierul se referă la învățarea prin propria acțiune. În acest caz, tinerii sunt rugați să întocmească un puzzle sub forma unui om, să deseneze o corabie, să inventeze un joc etc. La final, moderatorul îi solicită pe tineri să realizeze diverse asocieri: corpul uman – comunitatea bisericii; corabia – clădirea bisericii etc. Metoda dezvoltă foarte mult creativitatea și lucrul în echipă.

13. Lucrul în grup constă în împărțirea tinerilor pe echipe care au diverse sarcini de rezolvat. Această metodă stimulează interacțiunea între membrii grupului, facilitează exprimarea opiniilor, îi confruntă pe tineri cu situații de cooperare, competiție și chiar conflict, creând un climat favorabil dobândirii de către aceștia a unor abilități de comunicare, negociere, rezolvare a conflictelor, muncă în echipă.

I. Tehnici de lucru cu tinerii creștini

Tehnicile sunt definite ca fiind „totalitatea instrumentelor și procedeele de lucru, cu ajutorul cărora se execută o lucrare”²⁴. Există foarte multe tehnici de lucru aplicabile într-un grup de tineri. Unele surse²⁵ clasifică aceste tehnici în mai multe categorii: individuale, de grup, de învățare, de evaluare etc.

²³ Ioan Cerghit, *op. cit.*, p. 90.

²⁴ Daniel Bulai, *op.cit.*, p. 97.

²⁵ Fundația LIFE, *Dezvoltarea aptitudinilor.....*, în Pachetul... (CD) p. 193-194.

Tehnici individuale pot fi: vizita, telefonul, scrisoarea (e-mail-ul), interviul, auto-instruirea, calculatorul, discuția particulară.

Tehnici de grup în lucrarea de educare a tinerilor creștini sunt: atelierul, discuțiile, excursiile, drumețiile, jocul de rol, brainstorming, grupurile mici, studiul de caz, materiale video (diapozitive, filme, hărți), tablă, fleep-chart, camping, concursuri, jocuri, site-ul sau blog-ul parohiei²⁶ etc.

În funcție de activitățile desfășurate în educarea tinerilor creștini se pot aplica una sau mai multe tipuri de tehnici. Există anumite tehnici specifice activităților catehetice, altele sunt specifice activităților recreative, altele specifice activităților culturale, întâlnirilor de rugăciune etc. Dintre acestea amintim: tehnica brainstorming, lucrul pe grupuri mici, „Round robin”, activități recreative (jocuri),

1. Tehnica asaltului de idei - Brainstorming-ul²⁷

Este o varianta a discuției în grup²⁸, folosită în scopul de a înlătura tensiunea din grup, când se urmărește să se „spargă gheața”, pentru a oferi tuturor șansa să-și expună opinia, pentru a transforma ideile individuale în idei de grup, pentru a oferi un material în vederea clarificării unui scop, pentru evaluarea unei acțiuni, pentru aflarea unor soluții, pentru a înviora atmosfera.

Când se aplică această tehnică, se prezintă întâi cele șase reguli ale brainstorming-ului

1. Spune ideea cu voce tare fără a aștepta aprecierea ei.
2. Ideile îndrăznețe sunt acceptate, toate ideile sunt acceptate aici.

²⁶ Dată fiind amploarea pe care a luat-o spațiul virtual considerăm imperios necesar ca Biserica sub orice formă să fie prezentă cât mai mult în „areopagul mEdit.iatic”. A se vedea în acest sens lucrarea domnului Gheorghe-Cristian Popa, *Preotul misionar în areopagul meditatiic. Mijloace moderne de comunicare în pastorația ortodoxă*, București, Edit. Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, 2013.

²⁷ Fundația LIFE, *Dezvoltarea aptitudinilor...*, în Pachetul... (CD) p. 202/203.

²⁸ Diaconu et. al., *op. cit.*, p. 309.

3. Poți spune o idee care a mai fost spusă, dacă adaugi ceva la ea sau o completezi.
4. Stabilește o limită de timp. Cinci, zece minute sunt de ajuns să aduni idei destule.
5. Fii scurt, nu explica sau aprofunda ideile.
6. Nu evalua ideile în timpul tehnicii cu niciun fel de mimică, limbaj non-verbal sau verbal.

Moderatorul anunță tema pentru care trebuie să se susțină brainstorming-ul. Se pregătește din timp coală și marker pentru notarea ideilor, alegând eventual un secretar care să le noteze. Se reamintesc participanților regulile și timpul apoi se dă startul. Dacă nu sunt idei, moderatorul dă un exemplu pentru început. Dacă ideile vin și timpul s-a terminat, se poate prelungi. Dacă nu sunt idei, timpul se poate reduce.

La final, moderatorul:

- laudă intervențiile și mulțumește tuturor;
- începe explicarea și întreabă dacă anumite idei sunt neclarificate;
- începe evaluarea astfel:
 1. elimină ideile nefolositoare, cu acceptul grupului;
 2. subliniază, tot cu acceptul grupului, două sau trei idei importante;
 3. critică ideile greșite, menționând că respingi ideea, nu persoana;

2. Grupurile mici²⁹

Unele materiale de pregătire a moderatorilor numesc grupurile mici, alcătuite din 5 - 6 persoane, formate din membrii grupului mare sub numele „grupuri Buzz”³⁰.

²⁹ Siluana Vlad, Gabriel Sorescu, *Tinerii și Biserica în zilele noastre*, Ed.a II-a adăugită și îmbunătățită, Craiova, Edit. Mitropolia Olteniei, 2007, p. 20-25.

³⁰ *Handaut-ul „Procesarea”*, în „Fundatia Life-Tineret”, *Caietul...*, p. 71.

Această tehnică, utilizată atât în instruire, educare cât și în evaluare, este foarte eficientă prin numărul mic de membrii care alcătuiesc grupurile mici. În cadrul unui seminar, rolul grupurilor mici este de a rezolva o sarcină, de a răspunde la întrebările adresate de către moderatorul activității. Timpul de rezolvare a sarcinii este de la 15 la 30 minute.

Împărțirea tinerilor este un prilej de manifestare a originalității moderatorului. Iată câteva sugestii de formare a grupurilor mici:

- după prima literă a numelui, dacă există un număr destul de egal de tineri al căror nume începe cu litera sau literele propuse de către moderator;
- după numărul de tineri și numărând din 4 în 4, sau din 5 în 5, dacă grupul este mare;
- după luna de naștere, numărând-i după ce s-au aranjat pe criteriul înălțimii, sau al mărimii încălțăminte etc.

Formarea grupurilor mici poate lua aspectul unui joc de animare, adăugând diferite reguli: „Împărțiți-vă după înălțime, fără să vorbiți între voi.” ș.a.

Rezolvarea sarcinilor în grupurile mici presupune stabilirea în prealabil, de către moderator a unor reguli clare: toți tinerii din grupul mic au dreptul să-și exprime liber opinia; ceea ce se discută este prezentat ca fiind opinia grupului, nu a persoanei; cel care prezintă opinia grupului – ales dintre membrii, altul decât cel care a fost anterior – prezintă toate opiniile, fără a menționa pe cel care a făcut afirmațiile. După îndeplinirea sarcinilor, grupurile mici se regroupează formând grupul mare.

3. „Round robin”

Este atât o tehnică de animare, cât și de evaluare. Avantajul acestei tehnici este dat de faptul că toți membrii grupului mare, pe rând, vor răspunde la întrebarea moderatorului acțiunii.

După ce se adresează întrebarea tinerilor grupului, li se dă un timp de gândire (2 – 3 minute). În acest timp participanții pot să-și noteze răspunsurile pe o hârtie. Este numit un secretar care să noteze răspunsurile, fără a nota ceea ce se repetă. Apoi, pe rând, tinerii răspund la întrebare. După ce toți răspund, se evaluează prin discuții

și se desprind concluziile.

Întrebările pot fi: de evaluare (Ce v-a plăcut la ultimul seminar?) sau de lucru (Cum răspundeți la întrebarea....?).

4. Activități recreative (jocuri)

Activitățile recreative sunt de mai multe feluri: de spart gheața (de acomodare), de cunoaștere, de consolidare a echipei, de simulare (jocul de rol). Unele jocuri urmăresc doar să ofere un moment recreativ membrilor tineri, altele urmăresc și să le transmită, prin practică, anumite informații. De aceea, se cere ca un joc să aibă reguli clare, precise, care să fie prezentate explicit participanților. De asemenea, obiectivele activității trebuie menționate participanților.

Rolurile se pot împărți voluntarilor sau anumitor tineri capabili. Odată început jocul, conducătorul activității își rezervă rolul de moderator. Implicare sa, minimă, presupune intervenția în buna desfășurare a jocului. Celor care nu sunt implicați activ, e bine să li se ofere roluri de observatori.

La finalul activității se rezervă timp pentru procesarea celor învățate din activitate, provocată prin adresarea de întrebări gradate, pe baza cărora se pot identifica șase faze ale procesării³¹:

1. Cum vă simțiți după acest joc?
2. Ce s-a întâmplat în timpul desfășurării jocului? Care au fost momentele principale? Ce rol ai avut?
3. Despre ce credeți că este vorba în acest joc?
4. Ce legătură este între ce s-a jucat și realitate?
5. Ce ar fi fost dacă.....?
6. Ce ai învățat din acest joc?

5. Foto voices

Este o tehnică foarte atrăgătoare cu un grad major de implicabilitate. Cei mai mulți tineri au telefoane cu care pot face poze. De comun acord, se alege o temă pentru dezbatere: Biserică, om, viață, lumină, eu – despre mine, aproapele meu ș.a. Participanții sunt rugați ca pe parcursul unei zile sau al unei săptămâni să facă o

³¹ Handaut-ul „Procesarea”, în „Fundatia Life-Tineret”, *Caietul...*, p. 72.

poză care să reprezinte cel mai bine tema propusă. La întâlnirea lor, moderatorul va ruga tinerii să expună pozele și să le comenteze: De ce ai ales această poză? Ce îți sugerează? Ce mesaj transmite?

După prezentarea tuturor, coordonatorul solicită tinerilor să premieze cea mai bună poză și să-și spună părerile.

Concluzii

Metode și tehnici de lucru formale și non-formale prezentate cu aplicabilitate la educația religioasă a tinerilor au fost utilizate deja cu succes în diferite parohii și organizații de tineret din Arhiepiscopia Craiovei.

Lucrul cu grupurile de tineri reprezintă, de fapt o pastorație particularizată la nevoile și profilul specific unei anumite categorii de enoriași. Activitățile mai puțin formale, petrecerea în mod regulat a timpului într-un astfel de cadru al Bisericii au rolul de a traduce Evanghelia pe limba tinerilor, de a-i apropia de Hristos, finalitate pe care trebuie să o avem permanent în vedere.

În adevăr, așa cum nu există Biserică fără episcop, după cum afirmă Sfântul Ciprian, așa nu poate exista educație creștină fără un educator. De acest educator, cleric sau laic, de disponibilitatea, implicarea, pregătirea și calitatea sa intelectuală, sufletească și duhovnicească depinde succesul educației tinerilor și prin aceasta garantarea că generația viitoare va fi o generație care să aprecieze Biserica și eforturile duse de către clericii și laicii implicați în buna desfășurare a activităților ei și, mai mult decât atât, că acești tineri vor fi mădule vii și lucrătoare ale Bisericii lui Hristos.

Bibliografie

1. Bulai, Daniel, *Tânăr între tineri, Ghid de formare pentru animatori*, Centrul Diecezan pentru pastorația tinerilor, București, Arhidiocesa Romano-Catolică de București, 1999.
2. Cerghit, Ioan, *Didactica*, București, Edit. Didactică și Pedagogică, 1994.
3. Ciobotea, Daniel, „Cooperarea dintre parohie și școală în contextul misiunii Bisericii și al responsabilității pentru generațiile viitoare.”, în *Relația dintre parohie și Școală în viața și misiunea Bisericii din contextul actual*, volum coordonat de Adrian Lemeni și David Pestroiu, București, Ed. *Basilica* a Patriarhiei Române, 2015, p. 13-16.
4. Clair, Barry St., *Conducere !*, București, Societatea Misionară Română, 1991.
5. Diaconu, Mihai și Jinga, Ioan coordonatori, *Pedagogie*, București, Edit. ASE, 2004.
6. Ferreol, Gilles., *Dicționar de Sociologie*, trad. de Lia Decei și Radu Garmacea, București, Edit. Polirom, 1998.
7. Fundația Life Tineret, *Caiet de lucru al cursului „Metode creative folosite în activitățile de tineret*, Oradea, 2004.
8. Fundația Life, *Dezvoltarea aptitudinilor lucrătorilor comunitari, Manual de facilitare comunitară în. „Pachetul educațional al animatorului de tineret”*, (C.D.) f.a.
9. Fundația Noi Orizonturi, *Cum să începi un club Kaizen?, Ghid pentru dezvoltarea unui club de tineret, bazat pe educația în serviciul comunității*, Lupeni, s.a.,
10. Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, Departamentul de Instruire și Consultanță, *Managementul voluntarilor*, suport de curs, Craiova, 2002
11. Gordon, Vasile *Introducere în catehetica ortodoxă*, Edit. Sophia, București, 2004.
12. Lynn, David, *Schițe de discuție*, traducere Tabita Cernica, Edit. Noua Speranță, 2001.
13. Nicola, Ioan, *Tratat de pedagogie școlară*, București, Edit. Aramis, 2003
14. Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos Edit. Chilia „Buna Vestire”, 2000.
15. *** *Patericul egiptean*, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 1990.

16. Popa, Gheorghe Cristian, *Preotul misionar în areopagul mediatic, mijloace moderne de comunicare în pastorația ortodoxă*, București, Edit. Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, 2013.
17. Savu, Teofan, *Tinerii, prioritate misionara a Bisericii*, în „Biserica în misiune, Patriarhia Română la ceas aniversar, 120 de ani de autocefalie 1885-2005; 80 de ani de patriarhat 1925-2005”, volum tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2005, p. 413-424.
18. Spiliotis, George, *Părinții duhovnici și copii. Educația tinerilor în conformitate cu învățătura Sfinților Părinți ai Bisericii noastre*, trad. de Ilioniu Georgeta-Mariana, București, Edit. Cartea Ortodoxă, Edit. Egumenița.
19. Teofil, Teofil, *Elemente de pastorală misionară pentru o societate post-ideologică*, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2003.
20. Timiadis, Emilianos, *Preot, parohie, înnoire*, trad. din limba engleza de Paul Brusanowski, București, Edit. Sophia, 2001.
21. Vlad, Siluana, Sorescu, Gabriel, *Tinerii și Biserica în zilele noastre*, ed. II-a adăugită și îmbunătățită, Craiova, Edit. Mitropoliei Olteniei, 2007.
22. Yaconelli, Mike și Koenigsaecker, Scott, *Fă-i să vorbească !*, traducere Fundația Creștină Noua Speranță, Timișoara, Edit. Noua Speranță, 2001.

Resurse web

- <http://goarch.org/en/archdiocese/departments/youth/youthworkers/> (accesat 10 martie 2006).
- <http://goarch.org/en/archdiocese/departments/youth/youthworker/> (accesat la 5 aprilie 2006).
- <http://yya.oca.org/youth/ocayouth.asp>, (accesat la 20 martie 2006).
- <http://www.buzznews.ro/143417-record-sumbru-romania-are-cei-mai-multi-emigranti-cu-studii-superioare-cati-au-plecat-in-ultimii-25-de-ani/> (accesat la 27 martie 2016).
- <http://roncea.ro/2010/03/09/cati-copii-au-fost-ucisi-dupa-1990-in-romania-7-259-596-info-provita-bucuresti/> (accesat la 20 martie 2016).